

niet denkbeeldig, dat men dit staartje van de V. G. alleen geeft in de hoogste klassen, omdat deze leerstof, zooals ze daar geformuleerd staat, alles behalve aantrekkelijk voor de kinderen is, hoe nuttig ze dan ook voor den aanstaanden staatsburger moge zijn. Op de scholen in New-York heeft men aan deze stof eenige uitbreiding gegeven en wil ze dan onder den naam „Civics“ over het geheele leerplan verdeelen. We zouden dat woord kunnen vertalen door: „de vorming van staatsburgers“. Op praktische wijze wordt deze stof bij de kinderen aangebracht. Ze moeten leeren beseffen, dat de kennis van enkele regels onmisbaar is, omdat het in de samenleving zonder die wetten onvondig spaak zou loopen. Ze leeren er in de laagste drie klassen al iets van, doordat men ze daar bezigheid met huisgezin, school en speelplaats, omgeving. Ze leeren hier b.v. de regels voor eigen veiligheid; dat ze altijd rechts moeten houden, waar ze over de straat moeten gaan, wanneer, hoe; ze worden gewezen op het gevaar van op de straat te spelen, dat ze altijd vooruit moeten zien.

‘t Sprekt vanzelf, dat ze als kleine burgers op die manier gevoelen, dat wetten en reglementen noodzakelijk zijn in ‘t belang van de veiligheid van henzelf en van anderen. Dan kunnen ze vervolgens ook beter begrijpen, dat ze hun verplichtingen hebben tegenover de straat en het publiek. Ze moeten de straten mee schoon houden; ze leeren het niet inzien van de manden voor papier, enz., ze mogen schuttingen en muren niet met messen bewerken of met krijt ontsieren en gevoelen, dat ook zij er mede verantwoordelijk voor zijn, of het voorkomen van de stad op vreemdelingen een goeden indruk maakt. Zoo worden ze in belang van eigen veiligheid op de hoogte gesteld met allerlei maatregelen in geval van brand, ze worden gewezen op het gevaar van het spelen met lucifers, ze leeren het groote belang van orde en gehoorzaamheid kennen en zien in, hoe goed het is, geregeld en op tijd in school te komen.

In die eerste drie klassen heeft het onderwijs nog niet het karakter van hetgeen op onze scholen is voorgeschreven, maar het is meer een praktisch onderricht in de eischen en de voorrechten van de burgerlijke samenleving. Men wil daar reeds de kinderen leeren, nuttige leden te worden van de gemeenschap, die zich niet vijandig gevoelen tegenover de burgerlijke samenleving, maar die daarin hun eigen plaats weten in te nemen.

In de hogere klassen krijgt dit onderwijs meer het gewone karakter van onderricht in de Staats-inrichting. Achtereenvolgens komen aan de orde: 4e leerjaar: Ambtenaren en beampten van de plaats van inwoning; 5e leerjaar: Ambtenaren en beampten in dienst van den Staat; 6e leerjaar: De Verenigde Staten van Amerika.

Misschien vinden velen, dat men de school toch eigenlijk niet meer moet belasten. Ongetwijfeld komen verschillende dingen ook in de gezinnen ter sprake. Toch zouden heel wat kinderen er erg mee gebaat zijn, als ook de school zich in dezen niet afzijdig hield. Het oog van de kinderen moet er voor geopend worden, dat ook zij belang hebben bij een goeden gang van zaken in het publieke leven. De naam, die onze Nederlandsche jeugd heeft in zake de behandeling van vreemdelingen is nu juist niet schitterend. Auto's, die met steenen worden nagegooid, fietsrijders, die met stokken worden bedreigd, schuttingen, die met vieze woorden en tekeningen prikken, dat alles en nog veel meer maakt het duidelijk, dat ook wij nog wel wat mogen doen aan wat men in Amerika „Civics“ noemt. Er is in het leerplan wel een hoekje te vinden, waar we deze stof kunnen onderbrengen. Bij taal, geschiedenis, lezen kunnen we wel den noodigen burgerzin aankweeken en aan de kleine burgers de middelen aan de hand doen, om gerijpte goede voornemens ten uitvoer te brengen. Van huis uit leeren ze dat niet allemaal. Daarom zien we op straat nog zoo veel jongens, die zoo moeilijk de juiste plaats kunnen vinden, waar ze moeten staan. Ze zijn nog niet in evenwicht en slaan dan zoo gemakkelijk over naar het uiterste van ruwheid en brutaal geweld. Laten we hen een handje helpen, om het rechte evenwicht te vinden. Zonder leermiddelen zijn we op dit terrein niet meer. Ik herinner hier aan de leesboeken: F. v. Raalte, „Veiligheid voor alles“ en Visser en Paul, „Veilig verkeer, beide uitgegeven bij Wolters. Op een onderdeel van het uitgebreide terrein geven ze goede voorlichting.

Gr.

G. MEIMA.

PERS-SCHOUW.

Genesis I op het agendum?

Na „Noord-Hollandsch Kerkblad“ en „De Bazuin“ heeft ook „De Herald“ zich uitgesproken over de vraag, of de plaatsing van Genesis I op het agendum der synode, zonder dat er een concreet geval is, dat daartoe den plicht oplegt, geoorloofd en wenschelijk is. Prof. Kuyper zegt o.m.:

Het zou metterdaad een uiterst bedenkelijke weg zijn, wanneer men, zooals Prof. Grosheide het uitdrukt, telkens zulk een vragenlijst aan de Synode wilde voorleggen om over allerlei exegetische vraagstukken uitspraak te doen. Niet alleen, dat de vrijheid om te profeteeren, zooals men dit oudtijds noemde, te

veel aan banden zou gelegd worden, maar daarmede zou ook afgeweken worden van den regel, die steeds door onze Synodes is gevolgd, dat eene Synode niet geroepen is om over allerlei vraagstukken in abstracto zich uit te spreken, maar alleen dan, wanneer zulk een geval concreet voorhanden is, of wil men liever, om deze vreemde woorden te vermijden, wanneer het geval zich voordoet, dat een predikant afwijkende meeningen voordraagt en daarover een aanklacht bij de Synode wordt ingediend. We zouden daarom aan de Particuliere Synode van Gelderland wel in overweging willen geven, dit voorstel van de Classis Tiel niet naar de Generale Synode door te zenden, omdat het in dezen vorm daar niet thuis hoort.

Het rapport over het kerkelijk stemrecht der vrouw.

Zooals onze lezers weten, heeft het rapport, dat ter generale synode over het stemrecht der vrouw de bespreking inleiden moest, een memorie, die tegen, en een andere die er voor pleit. Het „tegen“ is van de meerderheid der commissie, het „voor“ van ds C. Lindeboom, die in dezen van de 4 andere rapporteurs afwijkt. In de pers werd tot nu toe, onder hetgeen mij onder de oogen kwam, volstaan met een objectieve weergave of een excerpt van wat in beide memorieën opgemerkt werd; en van critiek, of van een besliste keuze, onthield men zich in den regel; al hebben verschillende classes en kerkeraden zich met de meerderheid homogeen verklaard; waartegenover dan weer het andere feit staat, dat er ook stammen opgaan, die op uitstel aandringen en andere, die in de richting, welke ds Lindeboom voorstelt, een beslissing wenschen. De eenige, van wien ik bemerkte, dat hijzelf in bijzonderheden trad, is dr C. Bouma, die in „Geref. Kbl. Dr. en Ov.“ schrijft:

Wie de redeneering en argumenteering van Ds Lindeboom met aandacht heeft gevolgd, zal onder den indruk gekomen zijn, dat hij in zijn betoog zeer sterk staat. De Synode van Groningen zal hard weer hebben, om, de beide redeneeringen naast elkaar leggende, aan een van beide het recht van gelijk toe te kennen. Neemt ze de conclusies der deputaten aan, dan zal ze aan het weerleggen van de bezwaren en uiteenzettingen van Ds Lindeboom een heele kluit hebben.

Onze lezers zijn door de rubriek Kerkelijk Leven reeds op de hoogte gebracht van den inhoud der beide rapporten. Verwijzing daarheen is dus niet noodig. Wel kan ik hier nog nader mededeelen, dat ds Lindeboom de hoofdzaak van wat hij in zijn rapport schreef (dat aan kerkeraden is toegezonden) thans ook heeft gepubliceerd in „Geref. Theol. Tijdschrift“. Drukkerij de Graafschap, Aalten, Mei 1927.

Over het „bijbelsch wereldbeeld“.

Er loopen altijd uitdrukkingen rond, die algemeen in gebruik zijn, maar waarvan het goed recht soms nog niet eens vaststaat. Prof. Grosheide beziet in „Geref. Theol. Tijdschr.“ onder dit licht ook den term: het „bijbelsch wereldbeeld“.

Dat hij vaak gebezigd wordt, is bekend. Vooral de polemiek die na de Asser synode gevolgd is, heeft het woord ingeburgerd. Prof. Grosheide evenwel meent:

We zullen nu in de eerste plaats trachten aan te toonen, dat de Schrift ons niet teekent een wetenschappelijk wereldbeeld en dat er evenmin op grond van de Schrift kan beweerd worden, dat de Bijbelschrijvers zulk een moeten hebben gekend.

Dit wordt dan nader aldus heredeneerd:

Herinneren we aan de definitie van Dennert, dan is voor het geven van een wereldbeeld in den strengen zin van het woord noodig, dat men blijk geeft over het heelal en zijn samenstelling te hebben nagedacht en dat dit nadenken geleid heeft tot een althans enigermate systematische beschouwing. Aanschouwen, opmerken is niet genoeg, het gaat om het verwerken van wat door waarnemen is verkregen en om het waarnemen naar een duidelijke gedachte. Nu is daarvan niets in de Heilige Schrift te vinden. In het Oude Testament ontbreekt zelfs een woord om het heelal aan te duiden. Als de Schrift de gansche schepping bedoelt, wordt ze omschreven op wat men zou kunnen noemen populaire wijze, d.w.z. in woorden als ieder zonder zich rekenschap te hebben gegeven van oorsprong, samenhang, doel, gebruiken kan. Opgevoerd worden hemel, aarde, zee en wat onder de aarde is, Gen. 1:1; Exod. 20:4; 2 Sam. 22:8; Job 11:8; Psalm 135:6; 139:8; Amos 9:2; ook Matth. 24:35. In het Nieuwe Testament vinden we wel één woord om het heelal aan te geven. Maar dan zijn het woorden als panta, alles, kosmos, m.a.w. zulke die ons, indien ze al, gelijk kosmos zeggen, dat het heelal een geordend geheel is, niets omtrent het hoe van den samenhang leeren. Leggen we naast deze Schriftplaatsen een woord als ons het onder Hellenistischen invloed geschreven boek der Wijsheid biedt, dan valt het verschil op. Immers we lezen Wijsb. 7:17: „Want Hij zelf heeft mij een onbedringelijke kennis van het bestaande gegeven, om den samenhang van het heelal te weten en de kracht der elementen.“

Wilde de Heilige Schrift, of wilden de Bijbelschrijvers ons een wereldbeeld teekenen in systematischen zin, dan moest de vraag beantwoord zijn, waar blijft de zon, waar de maan, als we haar niet zien. Doch deze kwestie wordt zelfs niet aangeroerd.

Hierna volgen gegevens ten bewijze, en wordt deze eerste conclusie reeds genomen:

Neemt men deze gegevens bijeen en let men op het ontbreken van andere, dan mag worden uitgesproken, dat de Schrift ons geen wetenschappelijk wereldbeeld openbaart en dat uit haar niet is op te maken, dat de Bijbelschrijvers er één hebben gehad.

Daarom handelt men verkeerd, als men zegt, dat de Bijbel ons het Ptolemeisch, niet het Copernicaansche wereldbeeld biedt. Het bezwaar is niet, dat Ptolemeus leefde, nadat de Schrift reeds volledig geworden was, maar dat men door zoo te spreken, ongelijksoortige dingen vergelijkt. Ptolemeus en de zijnen wilden een systeem geven, dat doet de Bijbel niet. En wie dan ook over een Bijbelsch wereldbeeld spreekt naast een Copernicaans, maakt zich schuldig aan dezelfde fout als de bestrijders van Galilei, die uit de Schrift een wetenschappelijk wereldbeeld meenden te kunnen en te moeten afleiden.

Vervolgens blijkt prof. Grosheide te willen betoogen,

dat in de Heilige Schrift niet anders ondersteld c.q. goopenbaard wordt, dan de gewone kijk, dien alle menschen hebben op het heelal, wanneer ze slechts schrijven, wat ze aanschouwen of hun dichterlijke fantasie werkte met nadere uitbeelding uitgaande, van wat wordt gezien.

Deze gedachte, zoo zegt de auteur zelf,

richt zich tegen de stelling, dat in de Schrift het antieke wereldbeeld wordt geleerd of onderstelt. Tegen deze stelling hebben we de volgende bezwaren: a. ze neemt aan, wat eerst bewezen moet worden, n.l. dat de Schrift een wereldbeeld leert of onderstelt; b. ze neemt aan, dat er één antiek wereldbeeld is, terwijl b.v. bij de Babyloniërs reeds valt te onderscheiden tusschen het wereldbeeld der priesters, dat men op één lijn kan stellen met wat we het wetenschappelijke wereldbeeld hebben genoemd en het populaire, dat niet anders is dan de gewone menselijke vizie op het heelal. Het eerste vindt men zeker niet in de Schrift, zoo min als enig wetenschappelijk wereldbeeld. Treft men in de Schrift de meer populaire Babyloniërs voorstellingen van het heelal aan, dan is daarmede niets bewezen, want die voorstellingen zijn althans in hoofdzaak in alle tijden en bij alle volken dezelfde.

Men moet niet vergeten, zegt prof. G., dat de voorstelling in den bijbel vaak dichterlijk is. En niemand, zoo lezen we,

Niemand zal pogen uit een of ander gedicht op te maken, welk wereldbeeld de schrijver had, in elk geval niet trachten uit allerlei elementen, die het gedicht hem geeft, een wereldbeeld op te bouwen. Neemt de Iris van Jacques Perk:

Ik ben geboren uit zonne-gloren
En een zucht van de ziedende zee,
Die omhoog is gestegen, op wieken van regen,
gezwollen van wanhoop en wee;
Mijn gewaad is doorweven met parels, die beven,
Als dauw aan de roos, die ontkookt.
Wen de dagbruid zich baadt, en voor
‘t schuchter gelaat

Een waaijer van vlammen ontkookt.

Zal iemand hieruit afleiden, dat de regenboog is geboren? Dat er vleugels van regen zijn? Dat de regenboog een kleeft vol bevende parels?

Trouwens, zoo zegt prof. G., we hebben hier te doen met algemeen menselijke beseffen:

Ieder mensch zoekt God, den hemel boven, het graf, den dood beneden in de aarde. De zegeningen komen van boven, het goede, het schoone evenzeer. Wat leelijk is, en gemeen, wat ramp en leed brengt, stigt op uit de aarde.

Dr Leopold heeft onlangs in zijn Uit de Leerschool van de Spade CCXIII de aandacht op deze dingen gevestigd. „Wanneer u me nu vraagt, waarom de dooden naar het Westen trekken en niet naar andere windstreken, kan ik u alleen zeggen, dat dit hoogstwaarschijnlijk samenhangt met den loop van de zon. Heeft u ook niet dikwijls aan het eind van een moelen dag, wanneer nog het klare licht van de schemering over de dingen hangt, maar reeds het gewone rumoer van den arbeid zwijgt — ik spreek natuurlijk niet van het tegennatuurlijk bestaan van onze steden — het gevoel gehad, dat het leven met de zon meegegaan is? Och ‘t spreekt eigenlijk volkomen van zelf, dat de dood ligt aan den nachtkant van de aarde. Is de ouderdom niet de avond des levens? Staat niet bij onzen dood het laatste uur?“ Dat in poëzie zulke trekken nog zuiverder uitkomen dan in proza, behoeft slechts te worden herinnerd.

Tal van plaatsen uit de Schrift, die op het wereldbeeld betrekken worden, te vinden in de dichterlijke stukken, moeten beschouwd en gebruikt als poëzie, mogen niet gebezigd om er ook zelfs maar een algemeen heerschende voorstelling uit af te leiden. Het verband wijst doorgaans duidelijk den weg. Neem hoofdstukken als Job 26 en 38, die van de aller-schoonste poëzie bieden. Neem Psalm 18 of zijn parallel 2 Sam. 22.

Miskening van het dichterlijk element voert tot ongerijmdheid:

Meent men, dat David oordeelde, dat de bergen grondslagen hadden, dan moet men ook aannemen, dat hij rook zag opgaan uit Gods neus, Ps. 18:8 en 9. Dichterlijk zijn uitdrukkingen als zoomen of vleugelen der aarde, Job 38:13, vensteren des hemels, Ps. 78:23; Mal. 3:10; schatkamers van den wind, Jerem. 10:13; 51:16; Ps. 135:7; wateren boven de hemelen, Ps. 148:4; grondvesten der aarde, 1 Sam. 2:8; Job 38:6; Ps. 75:4; Spr. 8:29; Jeremia 31:37 en vele dergelijke uitdrukkingen meer, enkele bijeen b.v. Jes. 24:18.

Wat die beelddpraak zelf, en haar goed recht betreft:

Die beelddpraak heeft niets vreemds of opvallends, ze is — kenmerk van goede beelddpraak — duidelijk in zichzelf. Zelfs indien we er rekening mee houden, dat veel ons gewoon kan zijn geworden door voortdurend lezen van den Bijbel, dan moeten we toch zeggen, de beelden zijn zeer gepast. De Bijbelschrijvers zijn er van doordrongen, dat ze de werken

Gods
ten be
Dan is
beschrijv
eenige t
wetensch

Gelij
zon en
boom
inderz
elkaar
plat v
evenals
136:6;
waar,
4:18;
ken 8

Vele
verdi
dacht:

In b
de Se
sieve
ook in
aansch
zouden
stroken
gang,
namen

Prof. G
opperen
zon kom
Nu l
men no
liggen.
Hierop

Dat i
een uit
constru
mand
toch is
maar e
stelling
Nadenk
appel e
Zoo is l
is de z
slotte z
zee en
tot de
onringd
op na
de hem

Wie we
opzet zijn
onze hede
zou moeg
Het kon
bijbel zoo
spreken

Zoo k
uit schat
of uit de
Bust de
water, P
Job 26:
of zoom
einden J
Hij alom
wateren
zijn onge
als men
als opgel
ving van
indien m
schappelij
kan wor

Conclusie
dat er
Wereldbe
belschrijv
dersteld v
komende

De kwest
stellen van
wereldbeeld
bezwaa
noodig w
zelf ingegaa

Neemt
wereldbe
verkeerd
plaatsen,
worden g
behooren.

In dit ve
Dt. 4:18. H
moeilijkheid
gesproken v
uit welke
traden, of o
beroeven, on
argument te
niet erkenne

Neemt n
het heelal
en nog kar
op wat ont
dat God op
werpen van
vul. Deut.
oplossing: l